

اخلاق محیط‌زیست در سخنان پیامبر

مهربانی محمد (ص)

گردآورنده: دکتر مریم شیخ الاسلامی بو. قانی

سال ۱۳۹۷

سرنامه	: شیخ الاسلامی بوقرانی، مریم، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: اخلاق محیط زیست در سخنان پیامبر مهربانی محمد (ص)/ مریم شیخ الاسلامی بوقرانی.
مشخصات نشر	: اراک: مریم شیخ الاسلامی بوقرانی، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۴۱ ص: ۱۷×۱۱ م.
شابک	: ۵۰۰۰۰ ریال ۹۲۵۵-۷-۶۰۰۰۴-۹۷۸-۶۰۰۰۰
حیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. دیدگاه درباره حفاظت محیط زیست
موضوع	Muhammad, Prophet -- Views on environmental protection
موضوع	: محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق. -- احادیث
موضوع	Muhammad, Prophet -- Hadith
موضوع	: مفاهیم محیط زیست -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	Islam--Environmental protection - religious aspects
موضوع	: اخلاق زیست محیطی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	Environmental ethics -- Religious aspects-Islam
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶۲۶ م / ۹ / ۲۴BP
رده بندی دیویی	: ۹۳ / ۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۰۳۰۲۵

اخلاق محیط زیست در گفتار پیامبر مهربانی محمد (ص)
 نشر و گردآورنده: مریم شیخ الاسلامی بوقرانی، اراک

چاپ: کتیبه- اراک

طراحی جلد: هانیه احمدی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۵۰۰۰۰ تریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰۰۰۴-۹۲۵۵-۷

فهرست

- مقدمه ۵
- ۱- صدقه به عنوان راه حل ۹
- ۲- مصرف بهینه منابع طبیعی ۱۶
- ۱- آلودگی محیط زیست ۲۱
- ۴- پاک سازی ۲۲
- ۵- حقوق پیاها از جانوران ۲۴
- ۶- حفاظت از اکوسیستم ۳۲
- ۷- نتیجه گیری ۳۴
- ۸- منابع ۳۸

مقدمه

یکی از مهمترین مسائل و دغدغه‌های انسان معاصر موضوع طبیعت و محیط‌زیست است. این قضیه تا بدانجا حساس شده که به آن بحران محیط‌زیست اطلاق می‌شود (محقق داد، ۱۳۸۱، ص ۱۲۲). چالش بزرگ ناشی از بحران‌های محیط‌زیستی در جنبه‌های پیچیده و به هم پیوسته خود همواره مورد بحث بوده است. انفجار جمعیت، نابودی منابع، مصرف بیش از اندازه، گسترش فقر، آلودگی شدید، به ظاهر چالش‌های بزرگ، را پیش روی صاحب نظران و دست اندرکاران حفظ محیط‌زیستی گذارد. آنچه نیاز به آن هر روز بیش از پیش مشخص می‌شود، اصلاح رابطه انسان با زمین است. یک راهکار برای تجدید بازن طبیعت، جست‌جو در جهان‌بینی‌هایی است که حاوی اندیشه تعادل و رابطه دو جانبه هستند (حدادی، ۱۳۸۳، ص ۶۰).

ادیان می‌توانند در بحران محیط‌زیست و مباحث مربوط به آن هر کاری انجام دهند. خصوصا در میان افرادی که همچنان دیندار باقی مانده‌اند (دین پرست، ۱۳۸۷، ص ۹).

تصور می‌شود میان دیدگاه دینی افراد یا جوامع و رویکرد آنها به محیط‌زیست نوعی همبستگی وجود دارد به این معنا که بصیرت‌های دینی شخص می‌تواند منشا الهام‌های نیرومندی برای تنظیم رفتار او با محیط‌زیست باشد (رحمتی، ۱۳۸۷، ص ۳۸۰). به عقیده بسیاری از متفکران مسلمان، بحران محیط‌زیستی نشانه‌ای است از یک فاجعه بزرگتر یعنی دور شدن انسانها از زندگی‌ای که مطابق با خواست خداوند است (کاریزی، ۱۳۸۷، ص ۳۰). اسلام تمدنی آبرودار که همیشه با فضای طبیعی آن در هماهنگی می‌زیست (نصر، ۱۳۸۴، ص ۱۰۳). در احادیث و سایر منابع احکام اسلامی، مسأله آلودگی و دوری از آن به کمک آنها می‌تواند مقررات دقیقی برای مسائل محیط‌زیست به دست آورد (گرچی، ۱۳۶۳، ص ۱۱۲). از جمله این منابع جستجو در سیره پیامبر اسلام (ص) است او یکی از تاثیر گذارترین شخصیتها در طول تاریخ است. هم‌اکنون نام حضرت محمد (ص) روزی چندین بیلیون بار با احترام یاد می‌شود و او تنها مؤسس دینی جهانی است که زندگانی‌اش به روشی به‌طور کامل در معرض تاریخ قرار گرفته و راجع به او گزارش‌های فراوانی در متون تاریخی آمده است (نصر، ۱۳۸۶، ص ۲۹۰). خداوند همه فضایل و کمالاتی را که مقام بشری قابلیت وصل بدان را دارد به پیامبر اسلام (ص) ارزانی داشته است.

بنا به تعبیر قرآن مجید او مقام پیامبری خود را کسب نکرده بلکه خداوند او را به این مقام برگزیده است. علاوه بر این همه فضایل در وجود او فعلیت یافته از همین رو مسلمانان او را نمونه کاملی برای زندگی بشر می‌دانند که باید از آن تقلید کرد. او انسان کامل است و قرآن مجید در سوره احزاب، خود از او به عنوان نمونه‌ای یاد کرده است که باید سمشق قرار گیرد (نصر. ۱۳۸۷، ص ۸). و لکم فی رسول الله اسوة حسنه: در پیامبر خدا سرمشق نیکویی است (قرآن کریم، سوره احزاب).

کتاب نهج الفصاحه مجموعه‌ای از سخنان خیرالبشر است و موضوع آن سبیل و املاق است و مولف، بیشتر سخنان پیامبر (ص) را که تالیف و تایید فضیلت و کمال است گردآوری نموده. در کتاب حاضر احادیثی از کتاب نهج الفصاحه که در رابطه با اخلاق محیط‌زیست است بر اساس مولفه‌های محیط‌زیستی استخراج می‌شود. این احادیث راه‌حلهایی را برای جلوگیری از بحرانهای محیط‌زیستی ارائه می‌دهد که می‌تواند راه‌نمایی بشریت برای حفظ محیط‌زیست باشد.

باتوجه به بحرانهای محیط‌زیست در کشور و اینکه در اسلام برای تمام ابعاد زندگی انسان برنامه‌ریزی کرده است ضرورت دارد سیره محیط‌زیستی پیامبر اکرم به صورت

گسترده مورد مطالعه قرار گیرد تا مبنای آموزشهای محیط‌زیستی در آموزشهای رسمی و غیر رسمی شود. با استناد به مطالعات بیات و پارسا که مبتنی بر پژوهشهای نصر (۱۳۷۸)، محمدی (۱۳۸۴)، سروستانی (۱۳۸۷) و عینی دران (۱۳۸۷) بوده است ۵ مولفه محیط‌زیستی به این شرح در نظر گرفته شد (بیات و پارسا، ۱۳۹۲، ص ۵۴).
حقین حیوانات و گیاهان، آلودگی محیط‌زیست، پاکیزگی محیط‌زیست، حفاظت از اکوسیستم‌ها، مصرف بهینه منابع طبیعی و غیره (لاریجانی و همکاران، ۱۳۹۲) به ذکر است که مولفه فقر بر اساس پژوهشهای منقوله در این ۵ مولفه اضافه شد.
در این قسمت از پژوهش سخنان پیامبر در رابطه با هر یک از مولفه‌های محیط‌زیست بازآورد و سپس تحلیل می‌شود.